

TUINBOUWCLUSTER: RUIMTE VOOR GREENPORTS

Marc Ruijs en Olaf Hietbrink

Greenports zijn sterke tuinbouwclusters waarin alle onderdelen van de agroketen vertegenwoordigd zijn. Bij Greenports gaat het met name om de niet-grondgebonden en kapitaalintensieve sectoren glastuinbouw, permanente bloembollenteelt en pot- en containerteelt. In de *Nota Ruimte* is bijzondere aandacht voor de Greenports Aalsmeer, Westland/Oostland, Venlo, Boskoop en Bollenstreek. Het Rijksbeleid betreffende Greenports moet zich volgens de *Nota Ruimte* vooral richten op bereikbaarheid en herstructurering in relatie tot de doelstellingen op de gebieden milieu, water en energie. In dit artikel wordt in kwalitatieve en kwantitatieve zin een onderbouwing gegeven van het belang van de Greenports.

Toegevoegde waarde Greenports

Volgens de *Nota Ruimte* moeten economische kerngebieden in hun eigen ruimte vraag voorzien. Dit maakt herstructurering en reconstructie van verschillende functies noodzakelijk. De Greenports genereerden in 2003 tweederde van de totale toegevoegde waarde van de Nederlandse tuinbouwketen (tabel 1), waarvan ruim de helft gerealiseerd werd door de primaire sector. Van de totale werkgelegenheid in de tuinbouwketen komt bijna 50% voor rekening van de Greenports, waarbinnen het glastuinbouwcomplex de grootste bijdrage levert (90%).

Tabel 1 Toegevoegde waarde gehele keten per Greenport, 2003 (in miljoen euro)

Greenport	Aalsmeer	Westland/ Oostland	Venlo	Boskoop	Bollen- streek	Totaal Greenports	Totaal Nederland
Glasgroente	2	675	144	0	0	822	908
Bloemen- /potplanten	563	1.723	122	1	27	2.436	3.529
Bloembollen	17	2	49	0	120	187	536
Boomkwekerij	10	3	66	75	10	164	512
Totaal	592	2.403	381	76	157	3.609	5.485

Bron: LEI.

Greenports en herstructurering

Herstructurering van de Greenports biedt ruimte aan andere functies en creëert nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden voor het tuinbouwcluster om te kunnen voldoen aan doelstellingen op het gebied van milieu, water en energie. De Greenports komen zelf met integrale ontwikkelingsvisies, opgesteld door het bedrijfsleven in samenwerking met lokale overheden en provincies. De visies geven richting aan de noodzakelijke herstructurering en bevatten wensenlijsten met op te lossen knelpunten. Om overheidsinvesteringen in herstructurering te beoordelen, wordt vaak gebruik gemaakt van een maatschappelijke kosten-batenanalyse. De kosten en baten zijn uit te drukken in termen van producentenvoordelen en -nadelen, consumentenvoordelen en -nadelen, milieueffecten, werkgelegenheid en vervoer.

Kwalitatieve analyse

In een kwalitatieve beschouwing is gekeken naar een viertal thema's: waterinfrastructuur, weginfrastructuur, energie & innovatie en ruimtegebruik. Vervolgens zijn de effecten in kaart gebracht bij een autonoom scenario en bij het planscenario. Vergelijking van beide scenario's leverden de volgende resultaten op:

- Verbetering waterinfrastructuur alleen van belang voor de Greenports Westland/Oostland en Boskoop. Beperking van wateroverlast is voornaamste doel.

- Verbetering weginfrastructuur gunstig voor verkeersveiligheid en reistijden van zakelijk en privé-vervoer. Kan op langere termijn nieuwe bedrijvigheid, werkgelegenheid en verkeer aantrekken, wat leidt tot hogere emissies.
- Beperking energieverbruik door kostbare en complexere innovaties op gebiedsniveau. Stimulering energie-innovaties kan concurrentiekracht van glastuinbouwbedrijven behouden en werkgelegenheid bieden binnen (en buiten) de glastuinbouw.
- Meervoudig ruimtegebruik is verlichting voor grondschaarste, kan stijging grondprijzen beperken, faciliteert concentratie van bedrijvigheid, kan logistieke, energie- en milieuvoordelen opleveren.

Kwantitatieve analyse

De direct met de investeringen samenhangende effecten zijn gekwantificeerd in relatie tot de gewenste ontwikkeling van de Greenports. Om de economische baten van de versterking en instandhouding van clustering te kwantificeren zijn twee benaderingen gevolgd: de rendementsverwachting en het surplus aan economische activiteit. Volgens de rendementsverwachting leidt een optimale herstructurering en allocatie tot een 2,5% hoger rendement in de cluster dan daarbuiten. Dit hogere rendement geldt voor de glastuinbouwgreenports. Voor de boomkwekerij en bloembollen wordt een lager rendementsvoordeel (1%) geschat, omdat het clustereffect geringer wordt verondersteld. Aangezien in de diverse clusters nu ook geen volledig optimale inrichting en allocatie van activiteiten bestaat, wordt niet met het maximale rendementsvoordeel gerekend. Als alle sectoren in een Greenport worden meegenomen dan bedragen de baten voor alle vijf Greenports circa 83 miljoen euro per jaar, waarvan 80 miljoen euro voor de Greenport(s) glastuinbouw. Dit is het maximale voordeel indien de Greenports volledig zouden zijn geherstructureerd. Daar dit niet het geval is, is met de helft van de verwachte baten gerekend, zijnde 41,5 miljoen euro per jaar. Het surplus aan economische activiteit is afgeleid van de hogere grondprijs in de cluster. Dit is voor de glastuinbouw becijferd op 6.000 euro per ha per jaar. De verwachte baten in de glastuinbouw Greenports ten opzichte van glastuinbouw buiten de Greenports bedragen circa 36 miljoen euro per jaar. Dit bedrag is lager dan in de eerste benadering, maar is te verklaren doordat dit alleen betrekking heeft op de primaire sector. Voor de primaire sector in de boomkwekerij en bloembollen is het surplus per ha niet bekend. Op basis van de uitwerkingen per glastuinbouw Greenport zijn de directe baten en de zogenaamde spin-off baten in kaart gebracht. Hieruit blijkt dat de baten na een aantal jaren de initiële investering door het rijk overstijgen. In de optimale situatie die bij verdere investeringen door betrokken partijen kan ontstaan, zal in economische zin per saldo een voordeel voor Nederland als geheel ontstaan.

Meer informatie:

Hietbrink, O, M. Ruijs en A. van der Vlist. *Ruimte voor Greenports; Een kwalitatieve studie naar de maatschappelijke effecten van infrastructurele en milieutechnische maatregelen in de Greenports*. Brochure. LEI, Den Haag, 2006.